

**PALJASSAARE
HOIUALA
KAHEPAIKSETE
UURING**

COASTNET LIFE, LIFE17/NAT/FI/000544

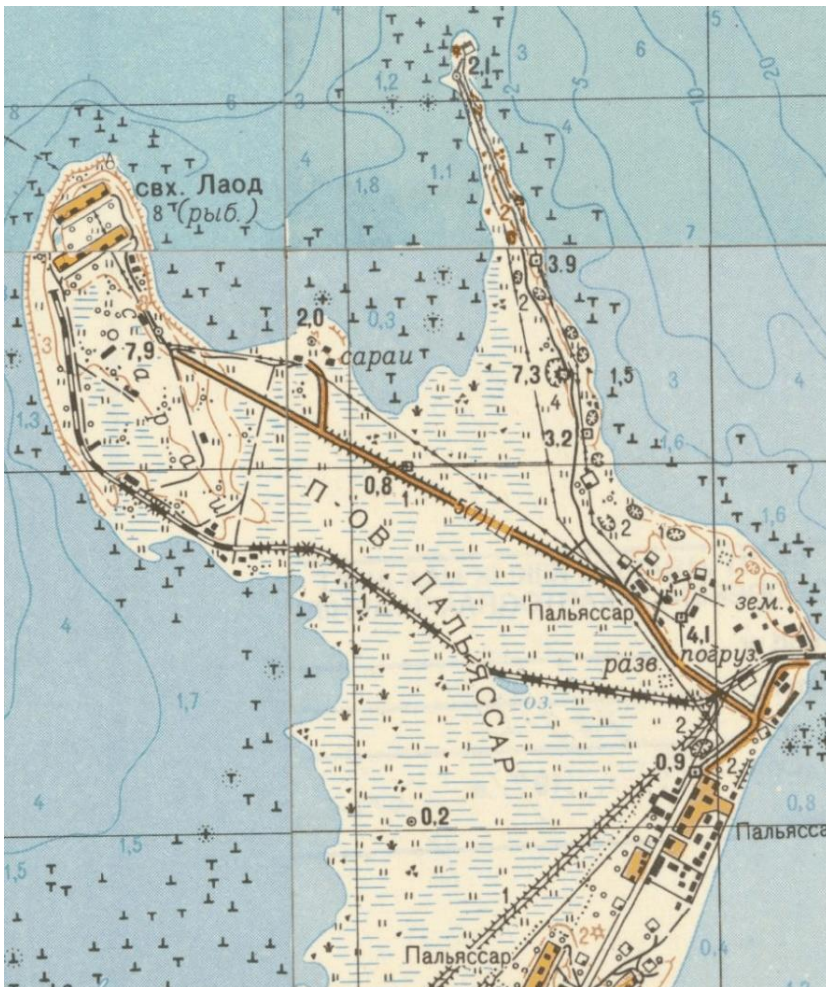
Riinu Rannap
MTÜ Põhjakonn

Tallinn 2019

Sissejuhatus

Paljassaare hoiuala, pindalaga 277 ha, asub Põhja-Tallinnas Paljassaare poolsaarel. Paljassaare on kaitse alla võetud linnualana, kuid siit on leitud ka EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ IV lisa liigi, rabakonna (*Rana arvalis*) väike asurkond (Masing 2005). Kuna mujal Tallinnas on see liik, elupaikade hävimise või nende kvaliteedi languse tõttu, kadumas siis on Paljassaare rabakonna säilimise seisukohast väga oluline ala (Kahepaiksete seire aruanne 2017). Lisaks rabakonnale on Paljassaarelt leitud ka tähnikesilikke *Lissotriton vulgaris*; Masing 2005). 2010. aastal kuuldi rabakonna sigivaid isasloomi ala läbiva teetammi äärsest kraavist (Uustal 2011).

Ajalooliselt on Paljassaare olnud avatud maastikega ala, mida kasutati peamiselt karjamaana. Seetõttu leidis siin laialdaselt päikesele avatud madala taimestikuga märgalaid – kvaliteetseid elu- ja sigimispaiku kahepaiksetele. Veel 1960.-tel aastatel oli Paljassaare maastik üsna avatud (joonis 1), kuid käeolevaks ajaks on enamusest hoiualast tihedalt võsastunud ning endised rannaniidualad ja rannikulõukad roostunud (Rannap ja Kaasiku 2018). Viimati viidi Paljassaares kahepaiksete inventuur läbi 14. aastat tagasi (Masing 2005), mistõttu tellis Tallinna Keskkonnaamet 2019. aastal uue inventuuri. Eesmärgiks oli kindlaks teha kahepaiksete liigiline koosseis, hinnata asurkondade suurust ja elupaikade seisundit. Kuna Paljassaarel on viimastel aastatel alustatud avatud märgalade taastamisega (nt. rannaniitude karjatamine, roo niitmine, võsa võtmine), siis hinnati inventuuri käigus ka nende tegevuste tõhusust ning toodi välja edasiste taastamistegevuste vajalikkus.

Joonis 1. Paljassaare 1963. a.

Kahepaiksete inventuur

Metoodika

Paljassaare kahepaiksete inventuur viidi läbi neljas etapis:

(1) 22. ja 28. aprilli välitööd toimusid meie tavalisemate päriskonnaliste (rohukonna *Rana temporaria*, rabakonna ja hariliku kärnkonn *Bufo bufo*) sigimisajal. Sigimisaegne inventuur võimaldab kindlaks teha konnade konkreetset sigimiskohad ja hinnata liikide arvukust (iga emasloom koeb ühe kudupalli/kudunööri). Lisaks on isasloomade häälitseuse ja kudupallide järgi võimalik rohukonna ja rabakonna teineteisest hõlpsasti eristada. Välitööde käigus keskenduti sigivate (häälitsevate) isendite ja nende kudu loendamisele. Selleks käidi kogu Paljassaare hoiuala jalgsi läbi ning märgiti GPS seadet kasutades kaardile uuritud veekogud. Lisaks hoiuala piiresse jäävatele veekogudele ja märgaladele inventeeriti veel kolme rannikuäärset veekogu (vt joonis 2).

(2) Teises välitööde etapis (27. mail), kui enamuse kahepaikseid (v.a. vesilikud) on sigimisveekogudest lahkunud, viidi läbi kahepaiksete joonloendus. Selle käigus kõnniti kl 22:30 – 02:00 läbi kõik märgaladega külgnevad teed ja rajad (kokku 6 km) ning märgiti üles kohatud kahepaiksed. Joonloenduse läbiviimiseks valiti kahepaiksete liikumiseks soodsate tingimustega öö: niiske (kerge uduvihmaga), soe ja tuulevaikne.

(3) Kolmandas etapis (27. ja 28. juuni) keskenduti eelkõige vesilike esinemise kindlakstegemisele, kuid juunikuine inventuur võimaldab täiendavalt välja selgitada ka teiste kahepaiksete esinemist alal. Uurimismeetodina kasutati kahvapüüki. Selleks käidi kõik uurimisalal aprillis ülestähendatud veekogud uuesti läbi ning igas veekogus tehti vähemalt 10 kahvatõmmet (suuremates veekogudes enam), et tuvastada vesilike vastsete ja/või täiskasvanud loomade ning konnakulleste olemasolu.

(4) Kuna kahvameetodil vesilike vastseid ega täiskasvanud isendeid leida ei õnnestunud, siis käidi 22. ja 25. augustil ning 3. septembril Paljassaare hoiuala erinevates piirkondades ning otsiti vesilikke nende võimalikest varjupaikadest (nt. kivide ja puurontide alt). Kõik välitöö andmed digitaliseeriti MapInfo tarkvara kasutades.

Tulemused

Välitööde käigus uuriti läbi 60 väikeveekogu, mille hulgas oli nii kraave, rannaniidulompe, tiike, märgalaid kui kopra üleujutusalasid (joonis 2). Põhjalikust ja mitmeid, üksteist täiendavaid, meetodeid kasutavast uuringust hoolimata leiti välitööde käigus Paljassaare uurimisalalt vaid 1 rabakonna noorloom ja 1 tähnikvesiliku noorloom (joonis 2). Roomajatest kohati nastikut (*Natrix natrix*) ja arusisalikku (*Zootoca vivipara*).

Kahepaiksete sigimist ei tuvastatud üheski veekogus. Kuigi märgalaid on Paljassaare hoiualal palju, on nende kvaliteet väga madal. Enamus veekogudest on täielikult võsastunud ja varjulised. Mitmete tiikide veepind on 100% kaetud taimestikuga (maksasamblad, lemlid) ning tiigid on mudastunud, mistõttu on neis veekihi paksus alla 5 cm. Tihe väikese lemmeli (*Lemna minor*) kiht annab tunnistust veekogu kõrgest eutroofsustasemest. Lisaks selgus

kahvameetodit kasutades, et väga mitmes veekogus, sh. hoiuala läbiva tammi äärsetes veekogudes, on kalad, mistõttu on neis veekogudes kahepaiksete edukas sigimine välistatud. Suured ja loodusliku ilmega märgalad, paljud rannaniidulombid ja võsastunud tiigid, olid aga juunikuuks täielikult kuivanud. Seetõttu ei ole sellistes veekogudes kahepaiksete vastsetel võimalik moonet läbida. Hoiualast väljaspool asuvad tiigid olid aga tugevalt merevee poolt mõjutatud ning neis leidis ka kalu.

Võrreldes 2005. aasta inventuuri tulemustega on kahepaiksete seisund Paljas saarel drastiliselt halvenenud. Kuigi näiliselt on alal mitmeid eritüübilisi veekogusid ja märgalaid, on nende kvaliteet väga madal ning kahepaiksetele optimaalsed sigimispaidad tegelikult puuduvad.

Kahepaiksete seisundi parandamiseks vajalikud tegevused

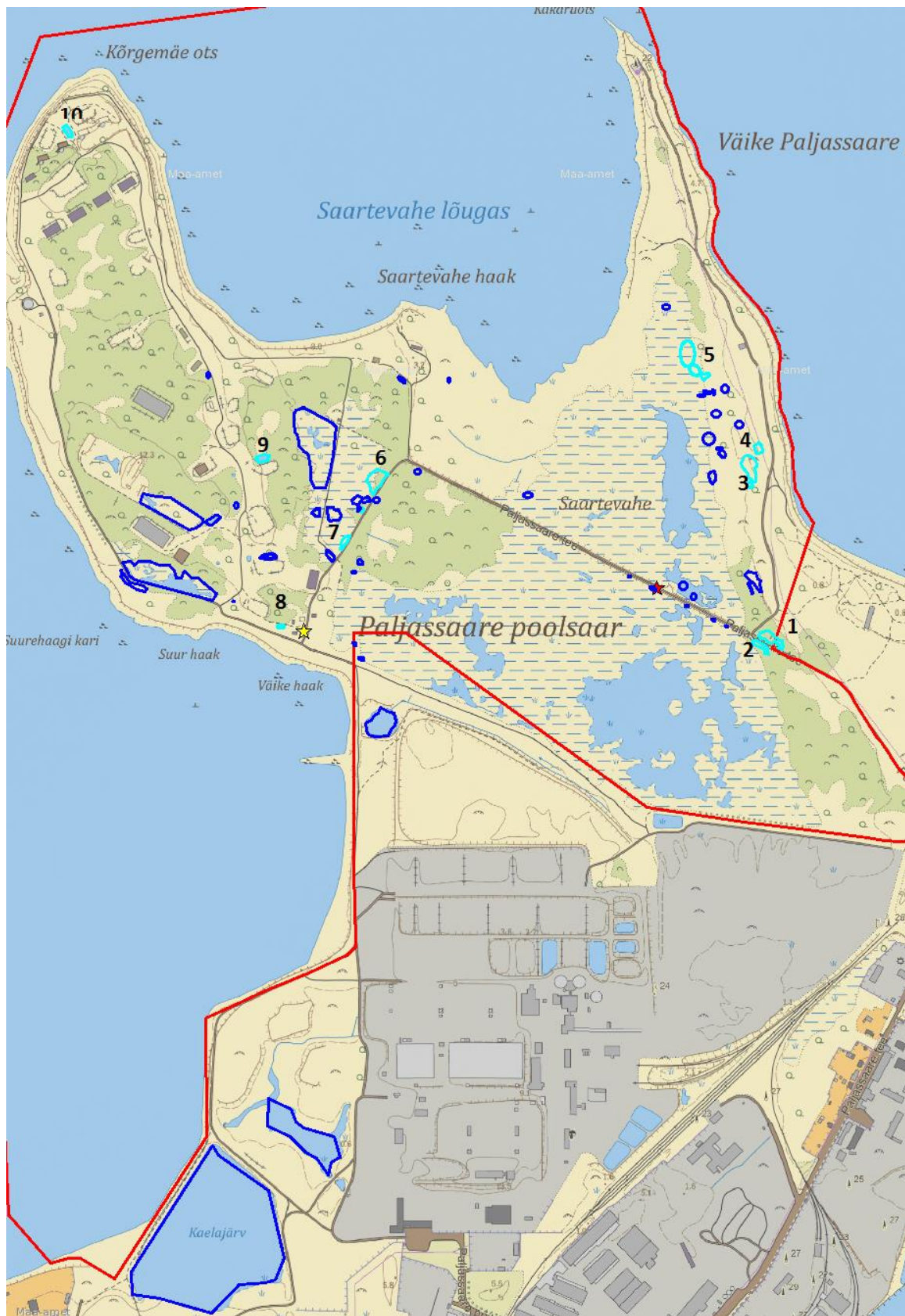
Kuna Paljassaarel on kahepaiksete olukord väga halb ning kvaliteetsed sigimisveekogud puuduvad, siis tuleks võimalikult ruttu alustada väikeveekogude puhastamise ning nende kvaliteedi tõstmisega. Väga oluline on tammitee äärse vaatetorni juures kahel pool teed asuvate võsastunud ja mudastunud märgalade puhastamine (joonis 2, helesinisega märgitud veekogud 1 ja 2).

Rannaniidul olevatele väikeveekogudele tuleb karjatamise jätkamine ainult kasuks, kusjuures karjatamist tuleks alustada senisest varem, kui pilliroog on veel värske ja kariloomadele söömiseks atraktiivne. Sarnaselt Paljassaare avamaastike taastamiskavale (Rannap ja Kaasiku 2018) tuleks taastamisperioodil karjatamist alustada hiljemalt 15. mail. Karjatamisperioodi lõppedes tuleks roostik maha niita ja ära koristada, et eemaldada niidult liigne orgaaniline materjal, mis maha jäädes hakkab madalates lompides lagunema ning muudab seetõttu vee kahepaiksete sigimiseks ebasobivaks. Juhul kui karjatamist saab alustada enne 15. maid, võib kaaluda ka roostiku purustamist pärast karjatamisperioodi lõppu, kuna kevadel trambivad kariloomad purustatud orgaanilise materjali pinnasesse. Samas pole pikaajaline (aastast-aastasse toimuv) pilliroo purustamine soovitatav, kuna purustatud materjal ladestub rannaniidu lompidesse halvendades vee kvaliteeti.

Välitöödel ilmnes, et rannaniidu veerežiimi muutmiseks (niidult liigse vee ärajuhtimiseks) pole vajadust, kuna enamus niidulompidest olid juunis kuivad (ajal, mil peaks toimuma kulleste moone). Pigem võib mõelda mõnede lompide kergest süvendamisest (orgaanilise sette eemaldamisest; nt. joonis 2, veekogu 5).

Rannaniidu idaservas paiknevas võsastikus asuvad madalaveelised lombid tuleks esmalt võsast puhastada ja seejärel hüdraulilist koppa kasutades neisse kogunenud huumuskiht ja setted eemaldada (joonis 2, veekogud 3 ja 4).

Ka tammitee lõpus oleva märgala idaserv (joonis 2, alad 6 ja 7) tuleks pajuvõsast puhastada ning märgala sel moel päikesele avada. Lisaks võsast puhastamisele oleks siin vaja kopaga pajude juurestik eemaldada, et takistada märgala serva uuesti kinnikasvamist ning osaliselt märgala servapiirkonda setetest ja mudast puhastada, et tekiks päikesele avatud, vaba veepeegli ala. Samal moel tuleks võsast ja setetest puhastada veekogu nr 8 (joonis 2).

Joonis 2. Paljassaare uurimisala. Punane polügoon – Paljassaare hoiuala; tumesinine/helesinine polügoon – uuritud veekogud; helesinine – I järjekorras puhastamist/taastamist vajavad veekogud; punane tärn – rabakonna leiukoht; kollane tärn – tähnikesiliku leiukoht.

Võsast ja mudast tuleks puhastada ka kaks ilmselt militaarobjektide ehituse käigus rajatud tiiki, mis praegu on kas täiesti või osaliselt varjulised ja väga mudastunud ning kus vee kvaliteet on väga madal (joonis 2, veekogud 9 ja 10).

Väikeveekogude puhastamise tulemusena tekiks Paljassaare hoiualale kvaliteetsete sigimisveekogude võrgustik, mis aitaks kaasa siinse, tõsises hävimisohus olevate, rabakonna ja tähnikvesiliku asurkondade säilimisele.

Väikeveekogude puhastamist ja nende kahepaiksetele kvaliteetseteks sigimisveekogudeks kujundamist peaks koha peal juhendama kahepaiksete elupaiganõudlust tundev ekspert.

Vastavalt Paljassaare avamaastike taastamiskavale (Rannap ja Kaasiku 2018) tuleks rannaniidust läände jäävat suurte märgaladega piirkonda, kus asuvad ka veekogud 7-9 (joonis 2), karjatama hakata, et võsastunud alast moodustuks mosaiikne, mitmekesiseid mikroelupaiku pakkuv maastik. Nii moodustuvad siia suurepindalised päikesele avatud märgalalaigud, mis pakuvad elu- ja sigimispaiku kahepaiksetele. Vajadusel võib sellel alal ka mõningast raiet teha, kui on näha, et ainult karjatamisest mosaiiksuse tekkimiseks ei piisa. Üldiselt võiks aga lasta alal karjatamise tulemusena loomulikult kujuneda.

Kasutatud kirjandus

- Masing, M. 2005. Kahepaiksete, roomajate ja nahkhiirte eeluuring Paljassaare linnualal 2005. aastal (aruanne).
- Rannap, R., Kaasiku, T. 2018. Avamaastike taastamine Paljassaare hoiualal (aruanne).
- Uustal, M. 2011. Andmeid Tallinna faunast aastatest 1980-2010. SEI väljaanne nr 17:48-53.